

ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ (ΜΕΡΟΣ Α: ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ)

Δ' ΕΞΑΜΗΝΟ 2021-2022

Α. ΘΕΩΡΗΤΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ (ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ)

1. Τριχοτόμηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων

-Αμυντικά Δικαιώματα (status negativus): Υποχρεώνουν το κράτος σε αποχή και παράλειψη από επέμβαση στην ατομική ελευθερία. Ονομάζονται εναλλακτικά ατομικά ή αρνητικά δικαιώματα. Ο πολίτης έχει αγωγή αξίωση εναντίον του κράτους.

-Κοινωνικά Δικαιώματα (status positivus): Υποχρεώνουν το κράτος σε παροχή και θετική ενέργεια για την προστασία του. Ονομάζονται εναλλακτικά θετικά δικαιώματα. Ο πολίτης δεν έχει αγωγή αξίωση εναντίον του κράτους, και το επίπεδο προστασίας τους εξειδικεύεται από τον κοινό νομοθέτη σε συνάρτηση με τους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους.

-Πολιτικά Δικαιώματα (status activus): Εξασφαλίζουν στους πολίτες την δυνατότητα συμμετοχής στην άσκηση της κρατικής εξουσίας. Ο πολίτης έχει αγωγή αξίωση εναντίον του κράτους.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλά θεμελιώδη δικαιώματα μετέχουν και των τριών εκφάνσεων (π.χ. αναφορά στις αρχές, δικαίωμα του συνέρχεσθαι)¹

2. Η προβληματική της ονομασίας των δικαιωμάτων

Παράλληλα με τον όρο «θεμελιώδη δικαιώματα» χρησιμοποιούνται οι όροι «ατομικά», «ανθρώπινα», «συνταγματικά» δικαιώματα και «ατομικές ελευθερίες». Οι όροι είναι παραπλήσιοι και αναφέρονται στο ίδιο ζήτημα, αυτό των «θεμελιωδών δικαιωμάτων» και η διαμάχη περί της ορθότητας του κάθε όρου αποτελεί εκδήλωση υπερβολικής εννοιοκρατίας. Ωστόσο, ο όρος θεμελιώδη δικαιώματα υπερκαλύπτει τους προαναφερθέντες όρους, αφού τα «ατομικά δικαιώματα» και οι «ατομικές ελευθερίες», δεν αποδίδουν την κοινωνική διάσταση των δικαιωμάτων και μπορεί εσφαλμένα να ταυτιστούν με τα αμυντικά δικαιώματα. Επιπλέον, ο όρος «συνταγματικά δικαιώματα» περιορίζει την προστασία τους στο συνταγματικό κείμενο, ενώ πλέον η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων πηγάζει και από το διεθνές και το ενωσιακό δίκαιο. Τέλος ο όρος «ανθρώπινα δικαιώματα» δεν είναι ακριβής, αφού φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι και τα νομικά πρόσωπα².

¹ Βλαχόπουλος Σπύρος, Θεμελιώδη Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2017, σελ.6-7

² Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.6

3.Πολλαπλότητα των πηγών προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Σύνταγμα -Ενωσιακό Δίκαιο -Διεθνές Δίκαιο: υπέρτερη τυπική ισχύ εναντίον του κοινού νόμου, Άρθρο 28 παρ. 1 Σ.

Πρωταγωνιστικό ρόλο έχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), το δικαιοδοτικό της όργανο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ).

Όταν το ίδιο δικαίωμα προστατεύεται ταυτόχρονα από περισσότερες πηγές εφαρμόζεται η αρχή της «μείζονος προστασίας», υπό την έννοια της εφαρμογής της διάταξης εκείνης που παρέχει την μεγαλύτερη δυνατή προστασία στον φορέα του δικαιώματος³.

4.Φορείς Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Φυσικά Πρόσωπα: Διατύπωση συνταγματικού κειμένου:

-«Καθένας», «Κανένας»: Όλα τα φυσικά πρόσωπα (ιθαγενείς και αλλοδαποί)

-«οι Έλληνες», «οι πολίτες»: μόνο Έλληνες πολίτες

-Νομικά Πρόσωπα: Φορείς δικαιωμάτων που προσιδιάζουν προς την φύση τους (π.χ. αρχή ισότητας, οικονομικής ελευθερίας, προστασία της ιδιοκτησίας κλπ) και δεν προϋποθέτουν την ανθρώπινη ιδιότητα. Φορείς είναι να ΝΠΙΔ⁴.

5.Είναι τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων;

Τα νομικά πρόσωπα είναι φορείς συνταγματικών δικαιωμάτων μόνο αν είναι οργανωμένα κατά το ιδιωτικό δίκαιο. Τα ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ που προέρχονται από το κράτος κατ' αρχήν δεν μπορούν να είναι φορείς ατομικών δικαιωμάτων γιατί τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν δικαιώματα που προτάσσει ο άνθρωπος, ο ιδιώτης ή νομικό πρόσωπο κατά του Κράτους, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να τα προτάξει το ίδιο το Κράτος έναντι του εαυτού του. Με αυτόν τον τρόπο το κράτος θα καταστρατηγούσε τις υποχρεώσεις του⁵. Εξαιρέσεις αποτελούν: η Εκκλησία της Ελλάδος, τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, με κοινό χαρακτηριστικό τους την εκ του Συντάγματος κατοχυρωμένη αυτοδιοίκησή τους. Θεμελιώδη δικαιώματα απολαμβάνουν και τα νομικά πρόσωπα (π.χ. Δικηγορικοί Σύλλογοι, Ιατρικοί Σύλλογοι), τα οποία αποτελούν κατ' ουσίαν επαγγελματικές οργανώσεις, έχουν χαρακτηριστεί όμως από τον νομοθέτη ΝΠΔΔ, λόγω της σημασίας του λειτουργήματος που ασκούν τα μέλη τους⁶.

³ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.8-10

⁴ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.10-13

⁵ Κολούτσος Αναστάσιος, Σημειώσεις στα Συνταγματικά Δικαιώματα, σελ.6

⁶ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.13-14

6.Είναι οι ανήλικοι φορείς θεμελιωδών δικαιωμάτων;

Το ερώτημα δεν επιδέχεται γενικής απάντησης και θα κριθεί με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε δικαιώματος. Έτσι λ.χ. η προστασία της ανθρώπινης αξίας (άρθρο 2 παρ.1 Σ) ή της υγείας (άρθρο 5 παρ.5 Σ) προφανώς συμπεριλαμβάνει και τους ανηλίκους. Οι ανήλικοι δεν είναι φορείς πολιτικών δικαιωμάτων, χωρίς όμως να εμποδίζεται ο νομοθέτης να επεκτείνει ορισμένα από αυτά σε κάποιες ηλικιακές ομάδες (π.χ. δικαίωμα του εκλέγειν του άρθρου 51 παρ.3 Σ). Σε άλλα δικαιώματα όπως περιουσιακά (π.χ. ιδιοκτησία) ή διαδικαστικά (π.χ. δικαστική προστασία) οι ανήλικοι ως φυσικά πρόσωπα είναι φορείς των δικαιωμάτων, οι ειδικότερες εξουσίες όμως που απορρέουν από τα δικαιώματα αυτά ασκούνται από τους έχοντες την γονική μέριμνα. Όσον αφορά τα δικαιώματα πνευματικής φύσεως (π.χ.ελευθερία γνώμης και θρησκευτική ελευθερία), το αν ο ανήλικος αποτελεί φορές εξαρτάται από την πνευματική του ωριμότητα και την συνειδητή επιλογή της συμπεριφοράς του⁷.

7.Η κρατική εξουσία ως αποδέκτης θεμελιωδών δικαιωμάτων

- Εκτελεστική εξουσία (π.χ. αστυνομία, φορολογική διοίκηση)
- Δικαστική εξουσία (π.χ. απαγόρευση αναδρομικής επιβολής δυσμενέστερου ποινικού νόμου)
- Νομοθετική εξουσία (αρχή της ισότητας, ανεφάρμοστο διατάξεων που παραβιάζουν θεμελιώδη δικαιώματα)
- Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου
- Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου του δημοσίου τομέα⁸

8.Τριτενέργεια θεμελιωδών δικαιωμάτων

Άμεση Τριτενέργεια	άμεση ισχύς των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στις μεταξύ των ιδιωτών σχέσεις (άρθρο 25 παρ. 1 εδ. γ') π.χ. απαγόρευση αναγκαστικής εργασίας
Έμμεση Τριτενέργεια	ισχύς των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στις μεταξύ των ιδιωτών σχέσεις στον βαθμό που έχει παρέμβει ο κοινός νομοθέτης και έχει θεσπίσει νομοθετικές διατάξεις που επεκτείνουν το πεδίο εφαρμογής των δικαιωμάτων. π.χ. απαραβίαστο ιδιωτικής ζωής (ΑΚ 57, ΠΚ 361, 362, 366) ⁹

9.Αναστολή θεμελιωδών δικαιωμάτων και παραίτηση από αυτά

α)Αναστολή (προσωρινή μη ισχύς των δικαιωμάτων) επιτρέπεται μόνο σε περίπτωση κήρυξης της Χώρας σε «κατάσταση πολιορκίας». (άρθρο 48 Σ)

⁷ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.12

⁸ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.14-15

⁹ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.15-16

β) Παραίτηση νοείται (αλλιώς θα μιλούσαμε για υποχρέωση όχι δικαίωμα) αλλά στις περισσότερες περιπτώσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν αναπτύσσει έννομες συνέπειες. Αυτό που επιτρέπεται στον φορέα είναι να μην ασκήσει ή να παραιτηθεί από ορισμένες εκφάνσεις των δικαιωμάτων του, ιδίως περιουσιακής ή δικαστικής φύσεως, με τον τρόπο που προβλέπεται στην κείμενη νομοθεσία (π.χ. δωρεά περιουσιακών στοιχείων, αποποίηση κληρονομιάς, μη άσκηση ενδίκου βοηθήματος, δημοσιοποίηση με τη θέληση του υποκειμένου της ιδιωτικής του ζωής). Τα θεμελιώδη δικαιώματα είναι δικαιώματα «αυτοδιάθεσης» του προσώπου¹⁰.

10.Πεδίο προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων

-Συνταγματικό κείμενο (γράμμα του Συντάγματος)

-Οριοθέτηση με βάση τον σκοπό του δικαιώματος¹¹

11.Περιορισμοί θεμελιωδών δικαιωμάτων

Είναι δυνατόν μία συμπεριφορά που υπάγεται καταρχήν στο πεδίο προστασίας ενός θεμελιώδους δικαιώματος, να περιορίζεται σε ορισμένες εκδηλώσεις της για λόγους προστασίας άλλων έννομων αγαθών. Οι περιορισμοί αυτοί θεωρούνται θεμιτοί περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Πηγές περιορισμών:

α) Συνταγματικό κείμενο (π.χ. 106 παρ. 2 Σ «η ιδιωτική οικονομική πρωτοβουλία δεν επιτρέπεται να αναπτύσσεται σε βάρος της ελευθερίας της ανθρώπινης αξιοπρέπειας ή προς βλάβη της εθνικής οικονομίας» ή απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος άρθρο 25 παρ. 3)

β) Επιφύλαξη υπέρ του νόμου («όπως νόμος ορίζει», «τηρώντας τους νόμους του κράτους»)

γ) Σύγκρουση με άλλες συνταγματικές διατάξεις: Όλες οι συνταγματικές διατάξεις είναι ισοδύναμες μεταξύ τους και καμία δεν υπερτερεί a priori έναντι της άλλης. Σε περίπτωση σύγκρουσης δικαιωμάτων απαιτείται πρακτική εναρμόνιση. Και τα δύο μέσω αμοιβαίων υποχωρήσεων πρέπει να αναπτύσσουν τη μεγαλύτερη δυνατή κανονιστική τους εμβέλεια με βάσει τις συγκεκριμένες συνθήκες. Όταν είναι αδύνατη η πρακτική εναρμόνιση και πρέπει ένα δικαίωμα να υποχωρήσει υπέρ του άλλου απαιτείται in concreto στάθμιση, με βάση κατάλληλα κριτήρια (π.χ. στο πλαίσιο της αποκάλυψης από τον τύπο δεδομένων της ιδιωτικής ζωής τρίτων προσώπων, πρόσφορα κριτήρια αποτελούν η σημασία της πληροφορίας και η σχέση της με το δημόσιο λειτούργημα)¹².

¹⁰ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.17-18

¹¹ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ. 19-20

¹² Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.20-25

12.Περιορισμοί των Περιορισμών

Ακόμα και όταν το Σύνταγμα επιτρέπει την επιβολή περιορισμών στην άσκηση ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων, αυτό δεν σημαίνει ότι δεν τίθενται όρια και προϋποθέσεις στην επιβολή των περιορισμών αυτών. Πρόκειται για τους λεγόμενους «περιορισμούς των περιορισμών», οι οποίοι αποτυπώνονται και στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' Σ. Οι περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων πρέπει να προκύπτουν είτε από το Σύνταγμα, είτε από νομοθετική διάταξη και να είναι σύμφωνοι με την αρχή της αναλογικότητας (προσφορότητα – καταλληλότητα: το περιοριστικό μέτρο είναι κατάλληλο για την επίτευξη του σκοπού;) – (αναγκαιότητα: να μην υπάρχει άλλο λιγότερο επαχθές μέτρο που να ικανοποιεί στον ίδιο βαθμό τον επιδιωκόμενο σκοπό) – *stricto sensu* αναλογικότητα = στάθμιση κόστους -οφέλους (οι δυσμενείς συνέπειες από την λήψη του περιοριστικού μέτρου να μην είναι δυσανάλογες σε σχέση με τα προσδοκώμενα οφέλη). Άλλος περιορισμός των περιορισμών είναι ο «πυρήνας» του δικαιώματος. Οι όποιοι περιορισμοί έχουν ως «απώτατο» όριο ότι δεν μπορούν να θίγουν τον πυρήνα και να εκμηδενίζουν την κανονιστική αξία του δικαιώματος¹³.

13.Συρροή γενικών και ειδικών διατάξεων

Ορισμένες φορές η ίδια ανθρώπινη συμπεριφορά μπορεί να υπαχθεί στο πεδίο προστασίας περισσότερων θεμελιωδών δικαιωμάτων, οπότε γίνεται λόγος για το φαινόμενο της «συρροής» και ανακύπτει το ερώτημα ποια από αυτές θα εφαρμοστεί; Όταν υπάρχει συρροή γενικών και ειδικών διατάξεων εφαρμόζεται ο κανόνας «*lex specialis derogate legi generali*». Η ειδική διάταξη επομένως, υπερισχύει της γενικής. Οι γενικότερες διατάξεις (π.χ. άρθρο 5 παρ.1 Σ) λειτουργούν ως «επικουρικές ρήτρες» για την προστασία όλων των πτυχών της προσωπικότητας.

Όταν όμως το σχήμα δεν είναι γενική και ειδική διάταξη, τότε εφαρμόζεται είτε η αρχή της εγγύτητας (όταν μια ανθρώπινη συμπεριφορά υπάγεται στο πεδίο προστασίας περισσότερων δικαιωμάτων, εμφανίζει μεγαλύτερη συνάφεια/εγγύτητα προς ένα από αυτά) ή η αρχή της μείζονος προστασίας (η διάταξη που οδηγεί στους λιγότερους περιορισμούς)¹⁴.

¹³ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ.25-26

¹⁴ Βλαχόπουλος Σπύρος, οπ.π., σελ. 26-28

Β. ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Πρακτικό 1

Εναντίον ιδιοκτήτη επιχείρησης ο οποίος είχε διατελέσει βουλευτής και κατοικεί μόνιμα σε δωμάτιο ξενοδοχείου υποβάλλεται πλήθος καταγγελιών. Υπάλληλοι του υπουργείου εργασίας διερευνούν έρευνα στο δωμάτιο του και επί τη βάσει των συλλεγεντων στοιχείων ο υπουργός αποφασίζει την αναστολή λειτουργίας της επιχείρησης για ένα μήνα. Ο επιχειρηματίας προσφεύγει στη δικαιοσύνη ισχυριζόμενος ότι δεν επιτρέπεται να αξιοποιηθούν τα συλλεγόμενα στοιχεία. Η δική για την προσωρινή προστασία προσδιορίζεται σε 3 μήνες, ενώ νόμος προβλέπει ότι προϋπόθεση για να εξεταστεί το αίτημα προσωρινής προστασίας είναι η καταβολή ειδικού παράβολου 100.000 ευρώ. Τέλος, εφημερίδα δημοσιεύει ρεπορτάζ για τις παραβιάσεις της εργατικής νομοθεσίας από τον Α, αναφέροντας και το όνομα του. Αναδείξατε τα ζητήματα συνταγματικού δικαίου που ανακύπτουν.

Λύση:

- 1.Αρθρο 9.1, 9.2 Η κατοικία γίνεται αντιληπτή με ευρύτητα. (ο τόπος που ορίζει ο καθένας ως μη προσβάσιμος σε άλλα πρόσωπα). Η ενέργεια των υπαλλήλων εργασίας είναι αντισυνταγματική. Θα έπρεπε να πάνε στην επιχείρηση του Α και να ελέγξουν τα βιβλία.
- 2.Αρθρο 19.3 Τα στοιχεία αποκτήθηκαν παράνομα.
- 3.Αρθρο 20 Η δικαστική προστασία θα πρέπει να είναι έγκαιρη. Μετά από 3 μήνες έχει ήδη εκτελεσθεί η απόφαση, άρα η όποια δικαστική προστασία είναι κάτ' επίφαση.
- 4.Το παράβολο είναι πολύ υψηλό, και ουσιαστικά καθιστά αδύνατη την πρόσβαση στο δικαστήριο. Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος.
- 5.Αρθρο 9Α vs 14.2 Κριτήρια: αν τα προσωπικά δεδομένα έχουν σχέση με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος, αν αποτελεί ακόμη δημόσιο πρόσωπο
Άποψη Βλαχοπούλου: δεν είναι βουλευτής άρα δεν σχετίζεται με την άσκηση δημοσίου λειτουργήματος και δεν αποτελεί πλέον δημόσιο πρόσωπο.

Πρακτικό 2

Ο Δημοσιογράφος Α γράφει τη βιογραφία του πολιτικού Β και τον χαρακτηρίζει ως "καραγκιόζη" και ως "μασκαρά". Επίσης ισχυρίζεται αναληθώς ότι ο Β στο παρελθόν είχε υπεξαιρέσει 5 εκατομμύρια ευρώ. Ο Β ζητάει από τον εισαγγελέα την κατάσχεση του εντύπου, επειδή όμως ο εισαγγελέας αρνείται ζητάει ο Β την απαγόρευση του βιβλίου απ' το Πρωτοδικείο. Σύμφωνα με πρόσφατο νόμο όλες οι διαφορές μεταξύ δημοσιογράφων και πολιτών υπάγονται σε αναγκαστική διαιτησία. Αναδειξατε τα ζητήματα συνταγματικού δικαίου.

Λύση

1. Άρθρα 14.1, 14.2 vs 5.1, 5.2 Ελευθερία έκφρασης - τύπου vs Προσωπικότητα και Τιμή. Είναι δημόσιο πρόσωπο και ασκεί δημόσιο λειτουργήμα. Τα δημόσια πρόσωπα απολαμβάνουν μειωμένη προστασία της προσωπικότητας και των προσωπικών δεδομένων σε σχέση με τους απλούς ιδιώτες. Για τα όργανα που ασκούν πολιτικό λειτουργήμα επιτρέπεται και οξύτατη κριτική. Πλήρως αποδεκτές από την νομολογία του ΕΔΔΑ. Τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης είναι ευρύτερα όσον αφορά αξιολογικούς χαρακτηρισμούς δημοσίων προσώπων και δη δημοσίων λειτουργών. Η ψευδής διάδοση ειδήσεων όμως συνιστά προσβολή του δικαιώματος του πολιτικού στην τιμή και την προσωπικότητα.

2. Συνταγματικά ο εισαγγελέας αρνήθηκε την κατάσχεση. (Άρθρο 14, παρ. 3 Σ)

3. Αποψη 1: Ούτε το Δικαστήριο μπορεί να κατασχέσει γιατί το Σύνταγμα ορίζει ρητά τις προϋποθέσεις. Αποψη 2: Μπορεί να διαταχθεί η απαγόρευση ενός βιβλίου, γιατί ενεργοποιείται το δικαίωμα δικαστικής προστασίας (Σ 20), από τον θιγόμενο πολίτη.

4. Άρθρο 8, Απαγορεύεται η αναγκαστική διαιτησία, επιτρέπεται μόνο η εκούσια διαιτησία.

Πρακτικό 3

Νομός επιτρέπει τον γάμο και στα ομόφυλα ζευγάρια. Ο ζαχαροπλάστης Α που αντιτίθεται στον νομό λόγω των θρησκευτικών του πεποιθήσεων:
1.αρνείται να φτιάξει και να διακοσμήσει αναλόγως τούρτα για τον γάμο του ζευγαριού 2.Υποστηρίζει ότι ο νόμος είναι αντισυνταγματικός, γιατί το Σύνταγμα επιτρέπει τον γάμο μόνο για τα ετερόφυλα ζευγάρια 3.Χαρακτηρίζει τον Υπουργό Δικαιοσύνης "βελζεβουλη" και "Εωσφόρου".

Λύση:

1.Αρθρο 22.1, 13.1 vs 5.1, 4.1, 5.2 Αν πρόκειται για μονοπώλιο τότε ο ζαχαροπλάστης πρέπει να την φτιάξει. Αν υπάρχουν και άλλα ζαχαροπλαστεία τότε δεν είναι υποχρεωμένος ο ζαχαροπλάστης γιατί δεν μπορεί να εξαναγκαστεί σε αναγκαστική εργασία.

2. Θα κάνουμε δυναμική ερμηνεία του Συντάγματος. Προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες κοινωνικές συνθήκες. Η ιστορική ερμηνεία εδώ δεν επαρκεί.

3. Τα δημόσια πρόσωπα απολαμβάνουν μειωμένη προστασία της προσωπικότητας και των προσωπικών δεδομένων σε σχέση με τους απλούς ιδιώτες. Για τα όργανα που ασκούν πολιτικό λειτούργημα επιτρέπεται και οξύτατη κριτική. Πλήρως αποδεκτές από την νομολογία του ΕΔΔΑ. Τα όρια της ελευθερίας της έκφρασης είναι ευρύτερα όσον αφορά αξιολογικούς χαρακτηρισμούς δημοσίων προσώπων και δη δημοσίων λειτουργών.

Πρακτικό 4

Νομός ορίζει ότι δεν επιτρέπεται να εισαχθεί στη νομική κάποιος άνω των 25, λόγω κορεσμένου επαγγέλματος.

Λύση

Το δημόσιο συμφέρον είναι η αποσυμφόρηση των νομικών επαγγελματιών. Αρχή αναλογικότητας, το μέσο είναι απρόσφορο γιατί δεν υπάρχει συνάφεια μεταξύ των δικηγόρων και αυτών που φοιτούν στις νομικές σχολές.

Πρακτικό 5

Νόμος του Ιουνίου 2016 αυστηροποιεί τις ποινές για την έκδοση εικονικών τιμολογίων, επεκτείνει τη σύλληψη χωρίς ένταλμα κατά την αυτόφωρη διαδικασία για όσα εικονικά τιμολόγια εκδόθηκαν έως και ένα έτος πριν από τη δίωξη των φερόμενων ως δραστών και προβλέπει την ανάρτηση των ονομάτων τους στο διαδίκτυο με απόφαση του υπουργού οικονομικών. Ο Α, έμπορος οπωροκηπευτικών, συλλαμβάνεται επ' αυτοφώρω γιατί τον Ιούλιο του 2015 είχε εκδώσει εικονικό τιμολόγιο, δικάζεται και καταδικάζεται με τις ποινές του νέου νόμου και το όνομά του αναρτάται στο διαδίκτυο. Αίτηση αναστολής εκτέλεσης του Α κατά της απόφασης του υπουργού οικονομικών που διατάσσει την ανάρτηση του ονόματος του στο διαδίκτυο απορρίπτεται από το διοικητικό δικαστήριο, γιατί απαγορεύεται ρητά από τον νόμο που επιτρέπει μόνο την άσκηση του κυρίου ενδίκου βοηθήματος της αίτησης ακύρωσης. Ταυτόχρονα η εφημερίδα Ε δημοσιοποιεί την αληθή πληροφορία ότι ο Α διατηρούσε ερωτική σχέση με την τέως υπουργό Β. Η Β επιθυμεί να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης κατά του εκδότη της εφημερίδας αλλά το σκέφτεται γιατί με διατάξεις άλλου πρόσφατου νόμου, πρώτον, προβλέφθηκε ως προϋπόθεση για την άσκηση αγωγής η προκαταβολή ως παράβολο το 50% του αιτούμενου ποσού το οποίο επιστρέφεται μόνο σε περίπτωση ευδοκίμησης της αγωγής και δεύτερον, απαγορεύτηκε η άσκηση αγωγής έφεσης στις υποθέσεις αυτές. Αναδείξτε τα συνταγματικά ζητήματα.

Λύση

1. Άρθρο 6 (1,2). Δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτόφωρο το έγκλημα, έχει παρέλθει μεγάλο χρονικό διάστημα. Η επέκταση του αυτοφώρου σε χρονικά όρια παρωχημένα τα οποία είναι πολύ μακρινά και δεν εντάσσονται στην έννοια του πρόσφατου είναι αντισυνταγματική.

2. Άρθρο 9Α. Προστασία προσωπικών δεδομένων, για να είναι συνταγματική η ανάρτηση των ονομάτων θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να

διασφαλίζεται σε κάθε περίπτωση το τεκμήριο αθωότητας, να επιτρέπεται η δημοσιοποίηση μετά την αμετάκλητη δικαστική απόφαση.

3. Άρθρο 20.1, η δικαστική προστασία πρέπει να είναι έγκαιρη και αποτελεσματική (πριν την ανάρτηση του ονόματος) ο νόμος δεν μπορεί να απαγορεύει την προσωρινή δικαστική προστασία, είναι αντισυνταγματικός.

4. Άρθρο 9.1 η ερωτική ζωή είναι ευαίσθητο προσωπικό δεδομένο και ανήκει στην ιδιωτική ζωή. Σύγκρουση με το άρθρο 14.2 ελευθερία του τύπου. Τα δημόσια πρόσωπα απολαμβάνουν μικρότερη προστασία των προσωπικών δεδομένων. Για τα δημόσια πρόσωπα ο περιορισμός της προσωπικής ζωής θα πρέπει να συνδέεται με την άσκηση του δημοσίου λειτουργήματος του. Αν η δημοσιοποίηση της ερωτικής σχέσης δεν συνδέεται με την άσκηση του δημοσίου λειτουργήματος της, θίγει τον πυρήνα του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής της υπουργού.

5. Η πρόσβαση στο δικαστήριο είναι ο πυρήνας του δικαιώματος. Το παράβολο μπορεί να υπάρχει, αλλά όχι να είναι τόσο ακριβό ώστε να αποκλείει κάποιον από την πρόσβαση στην έννομη προστασία από το δικαστήριο. Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος. Θεμιτός σκοπός του δημοσίου συμφέροντος είναι άσκηση ενδίκων βοηθημάτων. Άρα αντισυνταγματικότητα.

6. 20.1 κατοχυρώνει την δυνατότητα άσκησης έφεσης; Η κρατούσα άποψη στη νομολογία είναι ότι το Σύνταγμα δεν κατοχυρώνει τα ένδικα βοηθήματα και δεν κατοχυρώνει δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Πάρα ταύτα η βασική εξαίρεση είναι. Με βάση τη νομολογία του ΕΔΔΑ στις σοβαρές ποινικές υποθέσεις (στέρηση προσωπικής ελευθερίας) επιβάλλεται ο δεύτερος βαθμός εκδίκασης.

Πρακτικό 6

Οι υποψήφιοι λαμβάνουν μέρος σε διαγωνισμό για την πρόσληψη αστυνομικών και φέρουν τατουάζ. Ο Α έχει τατουάζ με τον αγκυλωτό σταυρό και το πρόσωπο του Χίτλερ σε απόκρυφο σημείο του σώματος. Ο Β έχει σε μη εμφανές σημείο την εικόνα ενός προσώπου. Ο Γ φέρει σε εμφανές σημείο ένα γαρύφαλλο. Ο Δ φέρει τατουάζ σε εμφανές σημείο "Ζήτω η Νέα Δημοκρατία". Η αρμόδια επιτροπή του διαγωνισμού αποφασίζει τον αποκλεισμό και των τριών. Είναι σύμφωνος με το Σύνταγμα ο αποκλεισμός αυτός;

Λύση

1. Άρθρο 5.1. Ο ασπασμός ιδεών ναζισμού είναι αντίθετος με τα χρηστά ήθη. Άρθρο 103. Ο περιορισμός της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας δικαιολογείται γιατί παραβιάζει το άρθρο 103, αφού οι δημόσιοι υπάλληλοι οφείλουν να έχουν πίστη στο Σύνταγμα και το Δημοκρατικό πολίτευμα. Άρα ο αποκλεισμός του Α είναι συνταγματικός.
2. Άρθρο 5.1. Θίγεται ο πυρήνας του δικαιώματος. Θίγεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας. Αντισυνταγματικός ο αποκλεισμός του Β.
3. Άρθρο 5.1. ακόμη και αν το τατουάζ είναι σε εμφανές σημείο δεν δικαιολογεί τον αποκλεισμό. Δεν παραβιάζεται ούτε το Σύνταγμα, ούτε τα χρηστά ήθη ούτε τα δικαιώματα των πολιτών. Άρα αντισυνταγματικός ο αποκλεισμός του Γ.
4. Συνταγματικός ο αποκλεισμός του, αφού το τατουάζ του αντίκειται στο άρθρο 29.3